

DR HAB. TADEUSZ PALMOWSKI
KATEDRA GEOGRAFII ROZWOJU REGIONALNEGO
WYDZIAŁ GEOGRAFII I OCEANOGRAFII
UNIwersytet Gdański

Nowe modele współpracy Gdańska i Kaliningradu

Po roku 1990 rozpoczął się proces restytucji historycznych związków, nowych więzi gospodarczych i kulturalnych zachodzących wokół Bałtyku. Procesy współpracy i integracji przenikają tu wiele dziedzin życia społecznego, gospodarczego i politycznego, przybierając różne formy od instytucjonalnych, rządowych dwu- i wielostronnych, do pozarządowych, między jednostkami różnych szczebli i grupami środowiskowymi. W Europie Bałtyckiej rozwija się integracja oparta na sieci powiązań, przekraczających granice polityczne i instytucjonalne. Intensywny rozwój kontaktów transgranicznych zainicjował przełamywanie wzajemnych barier i uprzedzeń, tworzą się formalne i nieformalne kontakty międzyludzkie, zwłaszcza pomiędzy społecznościami lokalnymi.

Inicjatywy współpracy na granicach naszego kraju rozwijają się na trzech poziomach; lokalnym, regionalnym i krajowym. Na granicach rozwinęły się euroregiony oraz inne struktury współpracy transgranicznej. Wspólne programy infrastrukturalne, kulturalne, oświatowe i ekologiczne harmonizuje się z koncepcjami rozwoju przestrzennego danego terenu. W tej sytuacji coraz mniej zasadne staje się traktowanie krajowych systemów osadniczych jako układu zamkniętego. Dąży się do tego, aby krajowe systemy osadnicze weszły w układy podsystemów ponadkrajowych w taki sposób by nie zostały zepchnięte na peryferia międzynarodowej przestrzeni gospodarczej.

Po przeciwległych stronach Zatoki Gdańskiej położone są dwa układy osadnicze. Po jej zachodniej stronie kształtująca się Metropolia Trójmiejska, po wschodniej Metropolia Kaliningradu. Zatoka Gdańska i związany z nią Zalew Wiślany oraz sąsiedni teren lądowy rozdziela granica państwowa pomiędzy Obwodem Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej i Rzeczpospolitą Polską. Oba kształtujące się nad Zatoką Gdańską ośrodki przez ponad pięćdziesiąt lat, pomimo że położone w odległości zaledwie 160 km od siebie nie utrzymywały znaczących kontaktów.

Bliskość geograficzna, nadmorskie położenie, relatywnie niezła infrastruktura komunikacyjna, rozwój przejść granicznych, zarówno lądowych jak i morskich to przesłanki wskazujące na szczególne możliwości rozwoju współpracy transgranicznej pomiędzy północno-wschodnimi województwami RP i Obwodem

Kaliningradzkim. Czynnikiem sprzyjającym jest także korzystny rozwój kontaktów na szczeblu rządowym pomiędzy oboma krajami. Należy mieć nadzieję, że występujące w ciągu ostatnich dwóch lat napięcia należą do przeszłości i będą zastępowane przez konstruktywną dla obu stron współpracę.

Od 1991 roku, kiedy to podpisano pierwsze porozumienia, rozpoczęła się współpraca nie tylko na płaszczyźnie oficjalnej, ale i szerzej, poszczególnych gmin i miast, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych.

Kształtująca się Metropolia Trójmiejska zdeterminowana jest dwoma czynnikami decydującymi o jej rozwoju: czynnikiem geograficznym wynikającym z nadmorskiego położenia i czynnikiem historycznym względnie niezależnego rozwoju trzech dużych miast tworzących jądro metropolii, Gdańska — historycznego centralnego ośrodka Pomorza, Gdyni — młodego miasta powstałego w 1926 roku jako zaplecza portu będącego wyzwaniem wobec konkurencji Gdańska zdominowanego przez Niemców i Sopotu — kameralnego kurortu powstałego na przełomie XIX i XX wieku¹. Ta trójczłonowa struktura osadnicza tworzy związek funkcjonalny określaną jako Trójmiasto. Po drugiej wojnie światowej związki między trzema miastami leżącymi nad brzegami Zatoki Gdańskiej stały się bardzo ścisłe, tworząc faktycznie Metropolię Trójmiejską która w miarę rozwoju gospodarczego Wybrzeża rozszerzyła się o sąsiednie miasta. Obecnie układ silnie zintegrowany obejmuje siedem miast: Gdańsk, Gdynię, Sopot, Rumie, Redę, Wejherowo i Pruszcz Gdański. W szerszym pojęciu do regionu metropolitalnego należy także funkcjonalnie Elbląg, bezpośredni sąsiad Kaliningradu.

Pozycja Kaliningradu jest unikatowa pod względem historycznym, ekonomicznym i geopolitycznym. Tę dawną część Prus Wschodnich należąca do Rosji dzieli odległość 600 km od tego kraju. Z drugiej strony obwód położony jest stosunkowo niedaleko od wysoko rozwiniętych regionów Europy Zachodniej. Rozpad ZSRR sprawił, że region, który przez dziesięciolecia był zamkniętą bazą wojskową i do roku 1991 pozostawał całkowicie odizolowany od Zachodu ponownie znalazł się w centrum dyskusji europejskich. Po odzyskaniu niepodległości przez Litwę, obwód został nadbałtycką eksklawą. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej i NATO w kierunku wschodnim, eksklawa kaliningradzka stała się „rosyjskim oknem w Unii Europejskiej”.

Metropolia Kaliningradu zdeterminowana została czynnikami geograficznymi, historycznymi i geopolitycznymi, jednak znacznie różniącymi się od tych, które cechowały Trójmiasto. Najważniejszym miastem obwodu jest Kaliningrad, w którym koncentruje się 46% ludności i 60% potencjału przemysłowego². Kaliningrad to ponad czterystutysięczne stare, historyczne miasto usytuowane nad Pregołą

¹ T.Parteka, Planowanie strategiczne w równoważeniu struktur regionalnych, Studia KPZK PAN, Tom CVIII, Warszawa 2000.

² G. Fiodorow, V. Korneyevets, Multilevel Interests for the Development of Kaliningrad Region as an Enclave Territory of Russia, IOR-Schriften, nr 17/1996.

w pobliżu jej ujścia do Zalewu Wiślanego, dawna stolica Prus Wschodnich, zniszczona w końcu II wojny światowej, przekazana ZSRR na mocy postanowień konferencji poczdamskiej.

W skład liczącej 650 tys. mieszkańców aglomeracji kaliningradzkiej wchodzi także miasta przemysłowe: Czerniachowsk, Sowieck, miasta portowe: Bałtyjsk i Swietły, kurorty: Swietłogorsk i Zielenogradsk oraz Polesk i Gusiew.

Obecne przemiany zachodzące nad Pregolą napawają sporą nadzieją w mniejszym stopniu niepokojem. Współczesny, należący do Rosji Kaliningrad znajduje się w stanie ciągłych przemian prawie we wszystkich dziedzinach życia. Odcięty przez dziesięciolecia od świata obecnie energicznie nadrabia dotychczasowe zaniedbania gospodarcze i kulturalne. Próba odcięcia miasta od jego przeszłości zakończyła się niepowodzeniem, Na naszych oczach powraca ono do swoich korzeni chociaż odmiennym rodowodzie państwowym i etnicznym³.

W przeszłości Królewec zajmował ważne miejsce w dziejach kultury polskiej, zwłaszcza w okresie od XV do połowy wieku XIX. Wzrost znaczenia miasta Królewca jako środowiska tworzącego swoistą infrastrukturę dla rozwoju kultury umysłowej związany był z powołaniem w 1544 roku uniwersytetem królewieckim, zwanym — od imienia założyciela, księcia Albrechta — popularnie Albertyną. Jednym z przejawów tego znaczenia był wielki rozwój drukarstwa i księgarstwa. Drukowano tutaj książki we wszystkich językach regionu — niemieckim, polskim, litewskim, a nawet w języku staropruskim.

W połowie XVI stulecia w Królewcu wydrukowano więcej książek niż w całej ówczesnej Polsce⁴. Pierwsza polska książka ukazała się tu w roku 1544. W XVI wieku ukazały się w Królewcu 104 książki polskie (przy 297 łacińskich i 183 niemieckich)⁵. W 1718 roku założono tu jedną z pierwszych polskich gazet — tygodnik „Poczta Królewiecka”, wyprzedzający o kilkanaście lat inicjatywę warszawską — „Kurier Polski”, wydawany od roku 1729⁶. Jeszcze w XIX wieku i pierwszych dziesięcioleciach XX wieku w Królewcu ukazało się 312 książek polskich⁷.

Na uniwersytecie studiowało wielu Polaków, zwłaszcza w XVI i XVII wieku. W 1744 roku na 1032 studentów aż 283 wywodziło się z terenów Rzeczypospolitej. Wielu z nich pochodziło m.in. z Gdańska, Elbląga, Braniewa, Tczewa, Malborka, Grudziądz, Torunia, Olsztynka i Ełku. Najwybitniejszym polskim studentem uniwersytetu królewieckiego był poeta Jan Kochanowski. W Królewcu i Ełku swoje prace drukowali m. in. Mikołaj Rej i Marcin Stryjowski. W ciągu ponad czterystu lat na Albertynie uzyskało uniwersyteckie wykształcenie wielu późniejszych, wybitnych

³ J.Jasiński, Historia Królewca, Książnica Polska, Olsztyn 1994, s.276.

⁴ W. Chojnacki, Z dziejów drukarstwa polskiego w Królewcu, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1961, nr 1, s. 21.

⁵ J.Jasiński, Historia Królewca, Książnica Polska, Olsztyn 1994, s.69.

⁶ Ibidem s.73

⁷ Ibidem s.80

przedstawicieli organizacji samorządowych, administracyjnych, duchownych, nauczycieli i innych, którzy w dziejach Pomorza odegrali znaczącą rolę. Bardziej znani to m.in. Reinhold Curicke — historiograf gdański, Szczepan Józef Gólkowski — drukarz, wydawca, założył pierwszą polską na Pomorzu drukarnię i księgarnię, Daniel Gralath Młodszy — rektor Gdańskiego Gimnazjum Akademickiego, Jakub Teodor Klein — przyrodnik, założyciel muzeum Towarzystwa Przyrodniczego w Gdańsku. Do najbardziej znanych należał Florian Ceynowa. Najwybitniejszą postacią w historii Królewca był Immanuel Kant, w Gdańsku Jan Hewelusz oraz Artur Schopenhauer i Daniel Gabriel Fahrenheit.

Współczesny Kaliningrad to ważny rosyjski ośrodek naukowy i akademicki. Badania naukowe prowadzone są szczególnie wielu dziedzinach. Na wyróżnienie zasługują osiągnięcia uczonych kaliningradzkich w dziedzinach takich jak radioastronomia, badania morza ze szczególnym uwzględnieniem Adantyku czy technologie kosmiczne. Pośród 34 instytucji naukowych funkcjonuje tu sześć szkół wyższych. Do największych uczelni należą: Rosyjski Państwowy Uniwersytet im Immanuela Kanta, Państwowy Kaliningradzki Uniwersytet Techniczny, Bałtycka Akademia Państwowa. Pozostałe wyższe uczelnie to: Kaliningradzki Instytut Prawniczy, Kaliningradzka Wyższa Szkoła Wojenno-Morska i Kaliningradzki Instytut Wojsk Pogranicza.

Uczelnie wyższe Trójmiasta kształcą specjalistów niemal wszelkich dziedzin. Największą uczelnią w Trójmieście jest Uniwersytet Gdański, na drugim miejscu znajduje się Politechnika Gdańska. Pozostałe uczelnie to Akademia Medyczna, Akademia Wychowania Fizycznego, uczelnie artystyczne i morskie oraz szkoły o profilu humanistyczno-pedagogicznym.

To właśnie współpraca uniwersytetów, instytutów naukowo badawczych, akademii morskich, uczelni artystycznych stanowi szansę na wspólne wypracowywanie nowej jakości intelektualnej, która może stanowić ważny element stopniowego kształtowania nowej, metropolii skupionej wokół Zatoki Gdańskiej z dwoma biegunami w Gdańsku i Kaliningradzie.

Korzyść układu bipolarnego wynika z synergii zasobów, polegającym na wspólnym użytkowaniu infrastruktury, generowaniu wielkiego rynku, szybszej cyrkulacji kapitału, zasobów ludzkich, informacji i produktów uzależnionego od stopnia wykształcenia, rozwinięcia i jakości infrastruktury.

Utworzenie zintegrowanego regionu metropolitalnego jest przedsięwzięciem skomplikowanym i długotrwałym. W tworzeniu jego infrastruktury technicznej rolę inspirującą i koordynującą powinny odgrywać państwa, a także samorzady oraz kapitał prywatny, zarówno krajowy jak i międzynarodowy.

Pierwszy etapem tworzenia infrastrukturalnych przesłanek rozwoju bipolarnego regionu metropolitalnego i budowania jego konkurencyjności jest więzka łącząca oba rdzenie urządzeń transportowych i komunikacyjnych.

Do roku 2009 poza istniejącymi dotychczas połączeniami drogowym i kolejowym łączącym Gdańsk i Kaliningrad, ma zostać uruchomiona droga

ekspresowa Gdańsk-Kaliningrad będąca częścią Pan-Europejskiego Korytarza nr I A Ryga-Kaliningrad-Gdańsk.

Decyzja o modernizacji polskiej części międzynarodowego korytarza transportowego I-A zapadła w roku 2000. Fragment drogi krajowej nr 22 biegnący tym korytarzem na odcinku Elbląg-Chruściel-Grzechotki został włączony do rządowego programu dostosowania polskiej sieci drogowej do norm europejskich. Na całym odcinku Gdańsk-Elbląg — przejście graniczne Mamonowo-Grzechotki o długości 114 km zaplanowano wzmocnienie nawierzchni.

Już w 1997 roku odbudowano na drodze krajowej nr 22 liczący 222 metry most na rzece Omaza w pobliżu Grzechotek. Pozostałe dwa mosty odbudowano w roku 2004. Korytarz I A stanowi także część Via Hanseatiki — potencjalnego korytarza rozwojowego, który ma wewnętrznie integrować, poprawiać powiązania funkcjonalne, stymulować współpracę wytyczoną przez projekt tzw. Łuku Południowego Bałtyku. Dodatkowo rysują się możliwości uruchomienia połączeń drogą morską przy pomocy statków białej floty, promów, oraz szybkich wodolotów. Dotyczy to także połączeń drogą wodną przez Zalew Wiślany. Do rozwiązania pozostał jeszcze problem otwarcia dla żeglugi rosyjskiej części Zalewu Wiślanego dla statków płynących do Elbląga i innych polskich portów nadzalewowych.⁸

Ze względu na intensywny rozwój ruch granicznego pomiędzy Obwodem Kaliningradzkim a Polską przekraczającym w roku 2005 ponad 3.8 mln osób plany zakładają dalszy rozwój przejść granicznych i to zarówno lądowych jak i morskich. Do rozwiązywania problemów infrastruktury granicznej i współpracy transgranicznej wykorzystywano środki Phare, TACIE, INTERREG III B. Wejście Polski do strefy Schengen w końcu 2007 nieco skomplikowało i przedłużyło przekraczanie samej granicy.

Potencjalne płaszczyzny dalszego współdziałania związanego z koncepcją rozwoju bipolarnego i wzmocnieniem efektu synergii dotyczyć mogą takich dziedzin jak: gospodarka morska, przemysł, handel, nauka, kultura, turystyka, ekologia, organizacje pozarządowe.

Dalszy rozwój powiązań transportowych i komunikacyjnych, w tym rozwój szybkich połączeń kolejowych, morskich, utworzenie korytarza powietrznego Gdańsk-Kaliningrad, wspólne wykorzystanie połączeń lotnisk Rębiechowo i Chrabrowo, współdziałanie specjalistycznych terminali i portów morskich, ewentualne doprowadzenie szerokiego toru z Bogaczewa pod Elblągiem do nowego trójmiejskiego centrum logistycznego.

Kształtowanie pasma, bądź strefy aktywności przedsiębiorczości wzdłuż międzynarodowego korytarza transportowego Via Hanseatica pomiędzy Trójmiastem a Kaliningradem.

⁸ W połowie 2006 roku Rosja zamknęła dla żeglugi rosyjską część Zalewu Wiślanego. Dotyczy to wszystkich jednostek pływających pod banderą inną niż rosyjska.

Rozwój sektora usług międzynarodowych, np. centrów kongresowych, wyposażonych w odpowiednie zaplecze logistyczne i hotelowe.

Kooperacja przedsiębiorstw gospodarki morskiej, stoczni, portów, armatorów — organizowanie wspólnych połączeń żeglugowych, rybołówstwo i przetwórstwo rybne.

Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w tym rozwój sektora gospodarki żywnościowej.

Współpraca w dziedzinie rolnictwa, w szczególności melioracji i szkolenia rolników indywidualnych.

Rozwój infrastruktury i otoczenia biznesu w tym uruchomienie współpracy sektora bankowego i ubezpieczeniowego. Tworzenie regionalnych oddziałów banków, izb przemysłowo-handlowych.

Otwarcie na kadry specjalistów międzynarodowych, jest to kontynuacja tradycji otwartości hanzeatyckich miast portowych.

Zaopatrzenie w energię, alternatywne źródła energii. Współpraca w budowie kolejnego bloku elektrociepłowni TEC 2 w Kaliningradzie, kooperacja w ramach Bałtyckiego Pierścienia Energetycznego, przetwarzanie ropy naftowej wydobywanej w Obwodzie Kaliningradzkim w rafinerii gdańskiej (dostarczanej drogą morską do Portu Północnego w Gdańsku).

Współpraca naukowa instytutów naukowo-badawczych (np. Instytut Morski, Morski Instytut Rybacki), uniwersytetów, uczelni technicznych, akademii morskich, uczelni artystycznych, współpraca uczelni prywatnych reprezentujących wiele różnych dziedzin nauki. Staże naukowe, wymiana doświadczeń naukowych, wspólne prace badawcze, wydawnictwa naukowe itp. Współpraca w dziedzinie nowych technologii, informatyki, biotechnologii i innych dyscyplinach badawczych. Niezbędne jest włączenie do działania Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego.

Współpraca instytucji kultury — prasy, mediów, wydawnictw, galerii, wymiana teatralna (filharmonie, opery, orkiestry, zespoły muzyczne), wspieranie edukacji kulturalnej, rozwój festiwali o randze bałtyckiej i europejskiej. Szczególna rola Nadbałtyckiego Centrum Kultury z Gdańska.

Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie doświadczeń z odbudowy starego miasta w Gdańsku i Elblągu do rewaloryzacji Kaliningradu i Bałtyjska, wspólne ratowanie ruin zamków i kościołów krzyżackich, pałaców i zespołów parkowych, a także unikatowych przykładów budownictwa. Nadawanie im nowych funkcji, odnowa i rewitalizacja urbanistyczna, rewitalizacja obiektów przemysłowych

Kooperacja rzemiosła artystycznego związanego z obróbką, oprawą, przetwarzaniem i promocją bursztynu, ceramiką dekoracyjną, szkłem artystycznym, witrażami itp.

Ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego. Szczególnie dotyczy to Morza Bałtyckiego, Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego. Utworzenie zgodnie z zaleceniami BSPA (Obszarów Chronionych Morza Bałtyckiego) transgranicznego obszaru chronionego „Zalew Wiślany”. W części lądowej możliwe

jest koordynowanie procesów społeczno-gospodarczych zgodnie z zasadami ekorozwoju.

Rozwój i promowanie turystyki, wspólne trasy turystyczne np. lądowo-wodne lub morskie, bądź szlakami śródlądowymi z Gdańska do Kaliningradu przez Elbląg i Malbork. Trasy rowerowe na całej Mierzei Wiślanej, trasy lądowo-morskie z Gdańska do Kaliningradu i dalej drogą morską do Helu i stamtąd do Gdańska. Rejsy szlakiem miast hanzeatyckich, rozwój sieci marin i turystyki żeglarskiej na Zatoce Gdańskiej i Zalewie Wiślanym. Promocja wspólnych szlaków dziedzictwa kulturowego, promocja marek turystycznych.

Organizowanie igrzysk młodzieżowych, regat żeglarskich na całej Zatoce Gdańskiej i Zalewie Wiślanym, współdziałanie klubów sportowych.

Wspólna organizacja zlotów żaglowców, np. „Cutty Sark”, festiwali żeglarskich i innych przeglądów bałtyckich i europejskich.

Zintensyfikowanie współpracy Euroregionu Bałtyk przez zwiększenie środków na wspólne inicjatywy i projekty.

Rozwijanie inicjatyw samorządowych, dalszy rozwój procesów demokratyzacji, kształtowania świadomości ekologicznej i cywilizacyjnej regionu.

Współpraca organizacji pozarządowych w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Olbrzymie dysproporcje pomiędzy przylegającymi do siebie obszarami mogą być przyczyną wielu negatywnych zjawisk, a tym samym wpływać na obniżenie poziomu bezpieczeństwa. Według ekspertów kaliningradzkich główne problemy utrudniające współpracę to:

- niestabilność ustawodawstwa federalnego i jego rozbieżność w stosunku do interesów i oczekiwań władz regionalnych,
- słabość budżetu regionalnego,
- zespolenie administracji państwowej i sfery politycznej.

Do listy tej należałoby jeszcze dodać:

- odmienne kierunki integracji regionalnej, mogące rodzić napięcia na płaszczyźnie politycznej,
- różnice w poziomie życia po obu stronach granicy i nasilające się zjawiska patologiczne związane ze współpracą międzynarodową
- odmienne doświadczenia historyczne i związana z tym mentalność oraz systemy wartości społecznych i regionalnych,
- niewspółmiernie duża rola administracji,
- niskie bezpieczeństwo obrotu gospodarczego,
- wzrastająca, ale nadal zbyt mała liczba przejść granicznych, niska ich przepustowość i słaba infrastruktura drogowa.

Graficzny przebieg kształtowania się kolejnych etapów potencjalnej, bipolarnej metropolii skupionej wokół Zatoki Gdańskiej obrazuje Ryc. 1. Szerszy, multipolarny obszar współpracy transgranicznej wokół Zatoki Gdańskiej obejmować może także Olsztyn. Miasto to od lat jest także niekwestionowanym liderem w rozwijaniu współpracy transgranicznej z Obwodem Kaliningradzkim. W modelu bipolarnym i multipolarnym bardzo ważną rolę w kształtowaniu rozwoju wzajemnych relacji przypada miastu Elbląg, który należy do najbardziej zaangażowanych w nawiązywanie i rozwijanie partnerskich kontaktów z Kaliningradem. Kolejne etapy rozwoju modelu multipolarnego współpracy przedstawiono na Ryc.2.

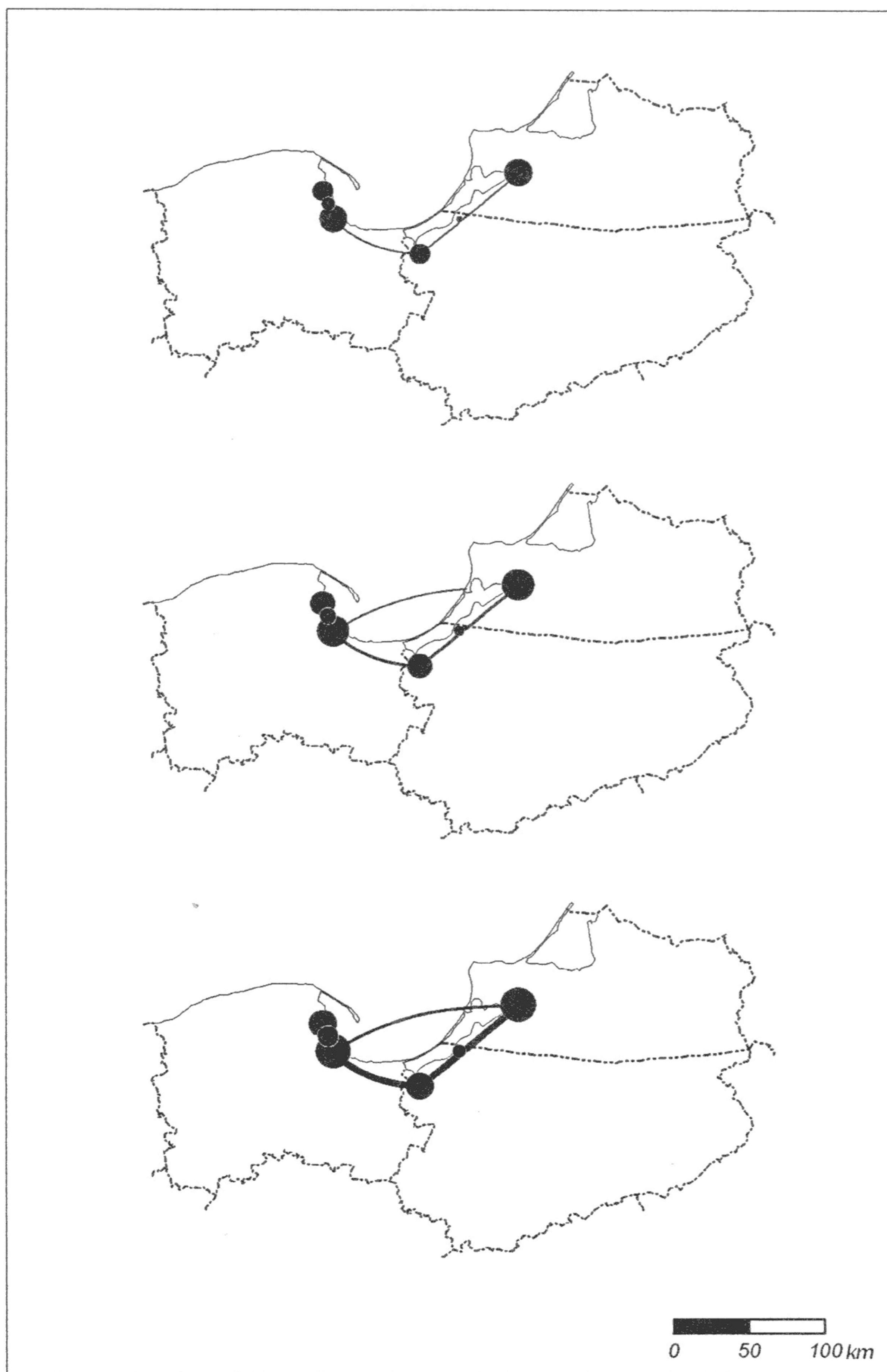
Dotychczasowe kontakty transgraniczne zainicjowały przełamywanie wzajemnych barier i uprzedzeń, tworzą stosunkowo nowe, formalne i nieformalne kontakty międzyludzkie pomiędzy społecznościami lokalnymi. W dalszym ciągu niezbędne jest dalsze budowanie lobby przychylnego Polsce w Kaliningradzie i rosyjskiego w Polsce. W tym celu wskazana jest także intensyfikacja współpracy instytucji kultury, w tym prasy, mediów, (radio i telewizji) wydawnictw, wymiana teatralna (filharmonie, opery, orkiestry, zespoły muzyczne), wspieranie edukacji kulturalnej itp. Również wielka rola w zbliżeniu obu społeczności i pomoc w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego rysuje się przed organizacjami pozarządowymi.

Strona polska popiera wszelkie działania zmierzające do likwidacji barier gospodarczych i cywilizacyjnych pomiędzy Obwodem Kaliningradzkim a państwami regionu. Czynnikiem sprzyjającym współpracy regionalnej wokół Zatoki Gdańskiej jest eksklawowy charakter obwodu i stosunkowo szybkie tempo prywatyzacji w Rosji. Przez Trójmiasto i Olsztyn mogą być przenoszone do Kaliningradu i dalej na Wschód innowacje i impulsy rozwojowe.

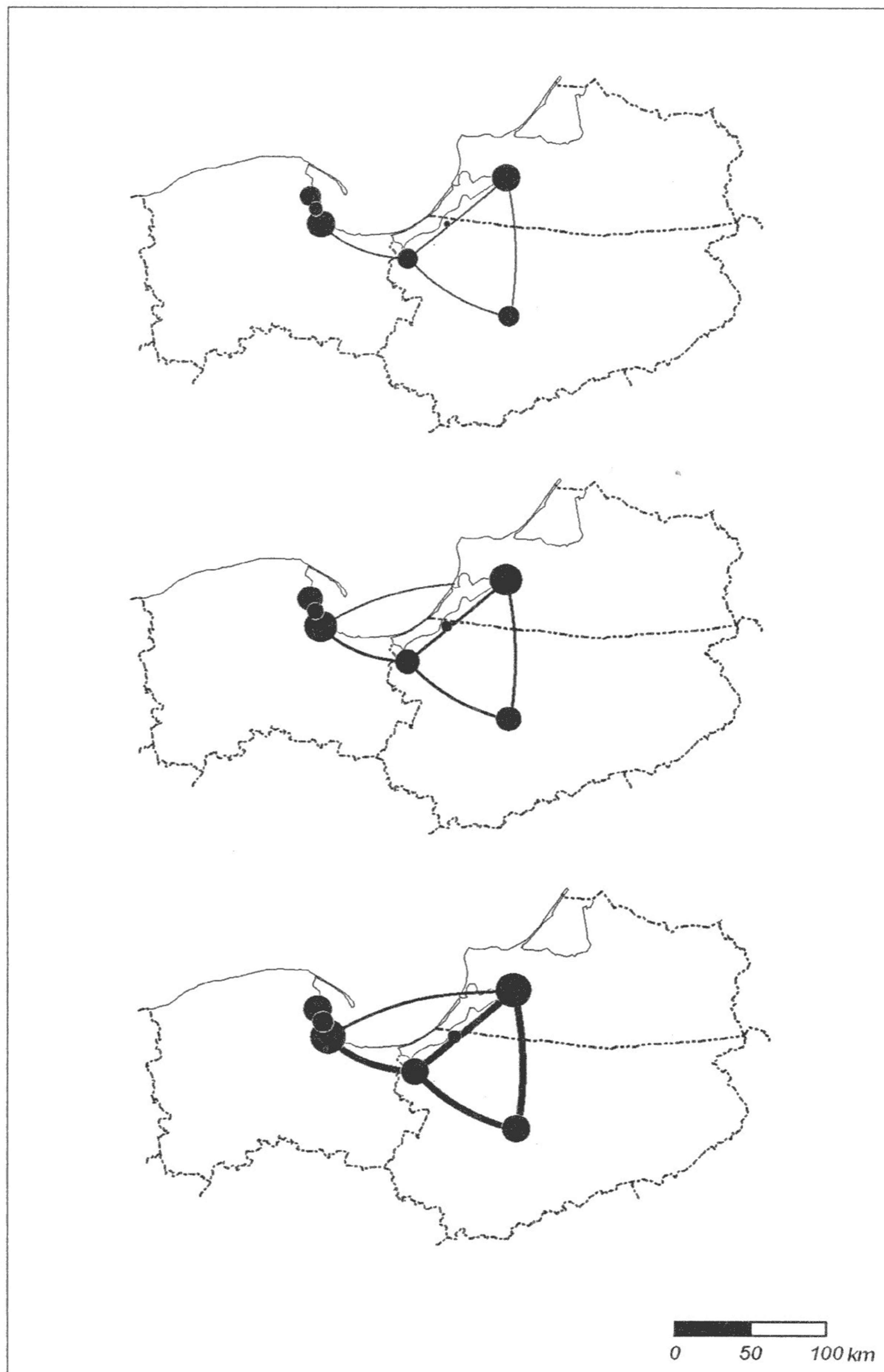
Bipolarny układ Gdańsk-Kaliningrad, lub szerszy multipolarny z Olsztynem, może w przyszłości stać się bałtyckim europolem. Rozwój tego układu osadniczego może w sposób znaczący przyczynić się do stabilnego i zrównoważonego rozwoju sieci miast położonych wokół południowego Bałtyku.

dr hab. Tadeusz Palmowski

Ryc. 1. Model powstawania bipolarnej metropolii wokół Zatoki Gdańskiej, Źródło: T. Palmowski 2004

Ryc. 2. Model multipolarnego rozwoju współpracy pomiędzy północno-wschodnią Polską a Obwodem Kaliningradzkim, Źródło: T. Palmowski 2007

Powstanie układu bipolarnego nad Zatoką Gdańską jest możliwe, przy założeniu dalszego rozwoju dobrych relacji pomiędzy Unią Europejską i Rosją. Zależy to także od tego czy Kaliningrad, Trójmiasto i Olsztyn potrafią wykorzystać nową sprzyjającą sytuację geopolityczną w Europie Bałtyckiej, atuty geograficzne — bliskość sąsiada, wspólny Zalew Wiślany, wspólną Mierzeję Wiślaną, wzajemne powiązania województw północno-wschodnich. Jest to jednak proces skomplikowany i długotrwały.

Misja Metropolii Trójmiejskiej i Kaliningradzkiej ma charakter międzynarodowy o wysokiej konotacji równowagi i bezpieczeństwa europejskiego. Proces wiązania Obwodu Kaliningradzkiego FR w sferę kooperacji bałtyckiej może stanowić istotny wkład Polski w budowanie nowego porządku europejskiego. Zaprezentowany model stanowi jeden z możliwych wariantów dalszego rozwijania współpracy transgranicznej północno-wschodnich województw Polski z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Literatura: W. S. Bilczak, Zacharów W.F., *Ekonomika regionalna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Olsztynie, Olsztyn 1999; W. Chojnacki, *Z dziejów drukarstwa polskiego w Królewcu*, Komunikaty Mazursko — Warmińskie, 1961, nr 1; G. Fiodorow, V. Korneyevets, *Multilevel Interests for the Development of Kaliningrad Region as an Enclave Territory of Russia*, IOR-Schriften, nr 17/1996; B. Jałowiecki, *Metropolie*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok, 1999; B. Jałowiecki, *Społeczna przestrzeń metropolii*, Scholar, Warszawa 2000; J. Jasiński, *Historia Królewca*, Książnica Polska, Olsztyn 1994; J. Kołodziejcki, T. Parteka, *Ład polskiej przestrzeni*, Biuletyn KPZK PAN, Zeszyt 199, Warszawa 2001; T. Palmowski, *Bipolarnaja model meżregionalnogo sotrudniczestwa „Trechgradie (Polska) — Kaliningrad (Rossija), Region sotrudniczestwa*, Wypusk 1 (26), Kaliningradskij Gosudarstwiennyj Uniwersytet, Bałtijskij Meżregionalnyj Instytut Obszczestwennyh Nauk, Izdatielstwo KGU, Kaliningrad 2004; T. Palmowski, (red.), *Pogranicze polsko-rosyjskie. Problemy współpracy transgranicznej Z Obwodem Kaliningradzkim*, Wydawnictwo Bernardinum, Gdynia-Pelplin 2007; T. Parteka, *Planowanie strategiczne w równoważeniu struktur regionalnych*, Studia KPZK PAN, Tom CVIII, Warszawa 2000;